

กลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย

วรรณวิษา สำราญเนตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่

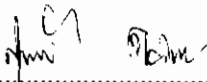
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

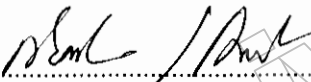
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ วรวิยา สำราญเนตร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

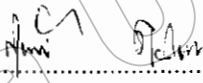
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

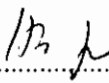

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ค้วงแพง)

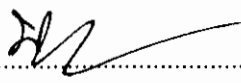

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.เขมารดี มาสิงบุญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

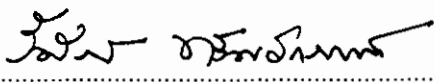

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน เกษมกิจวัฒนา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ค้วงแพง)

..... กรรมการ
(ดร.เขมารดี มาสิงบุญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล)

คณะพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร ทรัพย์ถาวรานนท์)

วันที่ 18 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีภาคต้น ปีการศึกษา 2552

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์
ด้วงแพง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.เขมรดี มาสิงบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมทั้งกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่อง
ต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน
เกษมกิจวัฒนา ดร.บัวหลวง สำแดงฤทธิ์ นายแพทย์สมชาย ขงศิริ คุณรัตนภรณ์ แจ่มจำรัส และ
คุณราพีง เมียงชม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบรวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการ โรงพยาบาลชลบุรี
โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา และ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา ตลอดจน
เจ้าหน้าที่แผนกไตเทียมและผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่อง
ไตเทียมทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ทำให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหา
บัณฑิตทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ก่อให้เกิด
ประโยชน์ต่อตัวข้าพเจ้าและผู้ป่วยในวันนี้และภายภาคหน้า

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ น้องสาวทั้งสองคน คอยสนับสนุนและให้โอกาส
ในการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนเพื่อน ๆ ร่วมรุ่น พี่ ๆ น้อง ๆ ที่แผนกไอ.ซี.ยู.และไตเทียม และบุคคล
อันเป็นที่รักทุกท่าน ที่ดูแลเอาใจใส่และคอยให้กำลังใจในเวลาที่ท้อแท้เสมอมา ขอขอบคุณ
อุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตที่ทำให้เข้มแข็งและทำให้มีวันนี้

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่
บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา
และประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

วรรณิษา สำราญเนตร

50910883: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้ใหญ่; พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)

คำสำคัญ: กลุ่มอาการ/ โรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย/ การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

วรรณวิชา ตำราญเนตร: กลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย (INTRADIALYTIC SYMPTOM CLUSTER IN END STAGE RENAL DISEASE PATIENTS)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: สุภาภรณ์ ค้างแพง, พย.ด., เขมรดี มาสิงบุญ, D.S.N. 125 หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาการที่พบบ่อยและกลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย ที่มารับการรักษา ณ แผนกไตเทียม โรงพยาบาลของรัฐบาล จังหวัดชลบุรี จำนวน 128 ราย ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปและแบบสัมภาษณ์อาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากทฤษฎีอาการไม่พึงประสงค์ (Theory of Unpleasant Symptoms: TOUS) ของเลนซ์และคณะ (Lenz et al., 1997) และดัดแปลงมาจากเครื่องมือที่ใช้ประเมินอาการในผู้ป่วยไตเรื้อรังที่ได้รับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม (Dialysis Symptom Index: DSI) ของเวอร์ทบอร์ดและคณะ (Weisbord et al., 2004) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ห้อยค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า

1. อาการที่พบบ่อยมากที่สุดขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย 5 อันดับแรก คือ อาการอ่อนเพลีย คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมา คือ ตะคริว ปวดหลัง ชาปลายมือปลายเท้า และหน้ามืดเวียนศีรษะ คิดเป็นร้อยละ 64.9, 53.9, 51.6 และ 50.1 ตามลำดับ
2. กลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายมี 5 กลุ่ม ได้แก่
 - 1) กลุ่มอาการไม่สุขสบาย ประกอบด้วย อาการกระหายน้ำ คัด ไม่สุขสบาย ชาปลายมือปลายเท้า วิดกกังวลและอ่อนเพลีย มีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ระหว่าง .467 - .705 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้มากที่สุด ร้อยละ 28.29
 - 2) กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร ประกอบด้วย อาการปวดท้อง หายใจลำบาก คลื่นไส้/อาเจียน และปวดตึงกล้ามเนื้อ มีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ระหว่าง .488 - .703 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 9.07
 - 3) กลุ่มอาการระบบหัวใจและหลอดเลือด ประกอบด้วย อาการเจ็บแสบตามเส้นบริเวณที่ใช้ฟอกเลือด หัวใจเต้นเร็วและใจสั่น มีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ระหว่าง .557 - .761 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 7.72
 - 4) กลุ่มอาการระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ประกอบด้วย อาการปวดหลัง ขากระตุก ปวดศีรษะและตะคริว มีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ระหว่าง .516 - .740 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.82 และ
 - 5) กลุ่มอาการไข้และหนาวสั่น ประกอบด้วย อาการไข้และหนาวสั่น มีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ระหว่าง .876 - .897 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.30

ผลการวิจัย สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอาการและกลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เพื่อพัฒนาแนวทางประเมินและวางแผนการพยาบาล ในการจัดการกลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม สำหรับผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่มีประสิทธิภาพต่อไป

50910833: MAJOR: ADULT NURSING; M.N.S. (ADULT NURSING)

KEYWORDS: SYMPTOM CLUSTER/ END-STAGE RENAL DISEASE/ HEMODIALYSIS PATIENTS

WANWISA SAMRANNET: INTRADIALYTIC SYMPTOM CLUSTER IN END STAGE RENAL DISEASE PATIENTS. ADVISORY COMMITTEE: SUPAPORN DUANGPAENG, D.N.S., KHEMARADEE MASINGBOON, D.S.N. 125 P. 2010.

The purpose of this descriptive research was to identify the common symptoms and intradialytic symptom cluster in End-Stage Renal Disease patients (ESRD). The samples consisted of 128 patients purposively selected from hemodialysis unit of government hospitals in Chon Buri Province from October to December 2009. The research instrument included personal information of patients questionnaire and intradialytic symptom cluster in ESRD patients questionnaire which was developed from Theory of Unpleasant Symptoms (TOUS) of Lenz et al. (1997) and Dialysis Symptom Index (DSI) of Weisbord et al. (2004). Data were analyzed by descriptive statistical analysis and factor analysis. The result showed that:

1. The five most common intradialytic symptoms occurred were fatigue (75%), muscle cramp (64.9%), back pain (53.9%), numbness (51.6%) and dizziness (50.1%).
2. Five clusters of intradialytic symptom cluster in ESRD were 1) Discomfort: thirst, itching, discomfort, numbness, anxiety and fatigue had factor loading from .467 to .705 and could be accounted for 28.29% of the variance. 2) Gastrointestinal system: abdominal pain, dyspnea nausea/vomiting and muscle soreness had factor loading from .488 to .703 and could be accounted for 9.07% of the variance. 3) Cardiovascular system: vascular access pain, tachycardia and palpitate had factor loading during .557 to .761 and could be accounted for 7.72% of the variance. 4) Neuro and muscle system: back pain, restless leg, headache and muscle cramp had factor loading from .516 to .740 and could be accounted for 6.82% of the variance. And 5) Fever and chill had factor loading from .876 to .897 and could be accounted for 5.30% of the variance.

The findings of this study provide basic knowledge of intradialytic symptoms and symptom cluster in ESRD patients. It can help nurses develop an assessment tool and a nursing intervention program to manage intradialytic symptom cluster effectively. Moreover, the findings can also be used to develop further research related to intradialytic symptom cluster.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามในการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
โรคไตเรื้อรัง.....	10
การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	14
ผลกระทบจากการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	18
อาการที่พบบ่อยและกลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	29
การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม.....	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	47
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	49
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	53
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยและข้อมูลเกี่ยวกับการรักษา ในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่อง ไตเทียม.....	53
ส่วนที่ 2 อาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง ระยะสุดท้าย.....	62
ส่วนที่ 3 กลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะ สุดท้าย.....	64
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	70
สรุปผลการวิจัย.....	71
อภิปรายผล.....	73
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	81
ข้อเสนอแนะและการนำผลวิจัยไปใช้.....	81
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก.....	100
ภาคผนวก ข.....	116
ภาคผนวก ค.....	118
ภาคผนวก ง.....	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	125

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การจำแนกระดับความรุนแรงของโรคไตเรื้อรังและข้อแนะนำในการดูแลรักษาตามแบบ K/DOQI Guideline 2002.....	12
2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่มารับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป	54
3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย จำแนกตามอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือด.....	63
4 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ร้อยละความแปรปรวนและร้อยละความแปรปรวนสะสม.....	65
5 น้ำหนักตัวประกอบของอาการที่พบบ่อยขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย.....	67
6 กลุ่มอาการขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย.....	68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ทฤษฎีอาการไม่พึงประสงค์ (Theory of Unpleasant Symptoms: TOUS).....	34
2 ค่าไอเกนขององค์ประกอบแต่ละตัว.....	66